

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1922 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för vissa f. d. beställningshavare vid armén och marinen.

I en till riksdagen den 10 mars 1922 avlåten proposition nr 170, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, dels att f. d. beställningshavare vid armén eller marinen, vilken är i åtnjutande av pension och fyllnadspension genom arméns eller flottans pensionskassa och som — på grund av att han erhållit fullmakt, konstitutorial eller förordnande efter den 6 maj 1910 och den s. k. respittiden till följd därav för honom bortfallit — gått miste om eller lidit minskning i den viss personal vid armén och marinen tillkommande pensionsförbättring samt därigenom kommit i åtnjutande av mindre sammanlagd pensionsförmån än den, som skulle hava tillkommit honom, om han kvarstått i den beställning, han nyssnämnda dag innehade, må, utöver honom redan tilldelade pensionsförmåner, i pensionsförbättring från och med den 1 januari 1922 åtnjuta hälften av skillnaden mellan den sammanlagda pensionsförmån, han hittills ägt uppbära, och vad i sådant avseende skulle hava tillkommit honom, därest han till gällande respittids utgång kvarstått och pensionerats i sin förenämnda, tidigare innehavda beställning; med iakttagande att nu ifrågavarande pensionsförbättring utbetalas och frånträdes i samma ordning, som gäller i fråga om fyllnadspension,

dels ock att vad till bestridande av denna pensionsförbättring erfordras må utgå av de till pensionsförbättring för viss personal vid armén respektive marinen anvisade förslagsanslag.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 8 saml. 31 häft. (Nr 43—44.)

Beträffande de förhållanden med avseende på pensionsförbättring för personal vid armén och marinen, vilka föranlett det nu framställda förslaget, har i statsrådsprotokollet erinrats, hurusom enligt pensioneringsgrunderna för armén av den 22 juni 1877 med däri sedermera vidtagna ändringar erfordras för erhållande av pension (kassapension jämte fyllnadspension), att vederbörande räknar 30 tjänstår (vissa underofficerare 25 tjänstår) samt därjämte uppnått viss levnadsålder, som för överstelöjtnanter och majorer m. fl. är bestämd till 55 år samt för officerare av lägre grad ävensom för underofficerare m. fl. till 50 år. Enligt motsvarande bestämmelser för marinen av den 3 oktober 1876 med däri vidtagna ändringar utgår fyllnadspension till den, som är berättigad till kassapension (varför bland annat erfordras 30 tjänstår) och vid avskedstagandet uppnått viss levnadsålder, vilken beträffande beställningshavare, varom i detta sammanhang är fråga, är bestämd för officerare i lägre grad än kommandörs ävensom för underofficerare till 55 år.

Emellertid förelåg icke ursprungligen skyldighet för personalen varken vid armén eller marinen att avgå ur tjänst vid den levnadsålder, då sålunda rätt till åtnjutande av pension inträdde, utan personalen ägde att under viss tid därefter, den s. k. respittiden, kvarstå i tjänst.

I sammanhang med tillsättande av den militära pensionskommittén förordnades emellertid den 6 maj 1910, att, till underlättande av förändrade pensioneringsbestämmelsers genomförande, skulle i fullmakter, konstitutiorial och förordnanden, som därefter utfärdades å beställning vid armén eller marinen och varå rätt till pension från arméns eller flottans pensionskassor kunde grundas, inryckas föreskrift därom, att vederbörande skulle vara skyldig underkasta sig förändrade bestämmelser i fråga om rätt till pension. Sedermera har genom kungörelse den 17 september 1914 (Svensk författningssamling nr 266) i enlighet med riksdagens beslut pensioneringsgrunderna för armén erhållit ändrad lydelse av innebörd, att den, som uppnått den för rätt till fyllnadspension i den tjänst han innehar stadgade levnadsålder och i övrigt uppfyllt föreskrivna villkor, skall vara skyldig att från tjänsten avgå; och genom kungörelse samma dag (Svensk författningssamling nr 316) infördes en ny punkt av motsvarande innehåll i pensioneringsgrunderna för marinen.

Till följd härav bortföll rätten att tillgodonjuta respittiden för beställningshavare, som efter den 6 maj 1910 utnämnts eller till högre beställning eller löneklass förflyttats. Däremot kvartod denna rätt för beställningshavare, vilkens fullmakt å innehavande tjänst utfärdats tidigare och således icke innehöll förbehåll om skyldighet att underkasta

sig förändringar i fråga om pensionsrätten. Alltså har exempelvis den, som efter den 6 maj 1910 befordrats från major till överstelöjtnant, för vilka beställningar gälla samma pensionsålder av 55 år, nödgats från tjänsten avgå 3 år tidigare än om han icke befordrats. Detsamma gäller den, som efter nämnda dag förflyttats inom kaptensgraden eller från lägre till högre underofficersgrad (-löneklass) vid armén, medan den, som efter sagda dag befordrats från lägre till högre underofficersgrad vid marinen, måst avgå 6 månader tidigare än om befordran icke erhållits.

Enligt beslut av 1919 års riksdag beviljades pensionsförbättring åt avgående personal vid försvarsväsendet, som kommit i åtnjutande av den från och med år 1918 utgående tillfälliga löneförbättringen, varvid den, som pensionerats under år 1918, i pensionsförbättring erhöll hälften av det belopp, som bestämdes att i sådant avseende tillkomma motsvarande beställningshavare vid avgång ur tjänst efter 1919 års ingång. Grunderna för denna pensionsförbättring finnas angivna i särskilda kungörelser den 20 och den 29 augusti 1919 (Svensk författningssamling nr 538 och 569).

Den av Kungl. Maj:t den 29 juni 1921 tillsatta kommittén för utredande av vissa till pensionsväsendet hörande frågor (1921 års pensionskommitté), vilken erhållit uppdrag, bland annat, att taga i övervägande, huruvida på grund av den vid 1921 års riksdag beslutade löneregleringen för beställningshavare vid armén och marinen några jämkningar i 1919 års bestämmelser om rätt för sådan beställningshavare att efter avgång ur tjänst åtnjuta pensionsförbättring vore av omständigheterna påkallade, har nu i skrivelse den 24 januari 1922 anmält, att kommittén funnit sig böra fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å vissa förhållanden, som uppkommit i samband med den år 1919 genomförda pensionsförbättringen för personal vid försvarsväsendet; och har kommittén i sådant avseende anfört, bland annat, följande.

Bestämmelserna om pensionsförbättring åt arméns och marinens personal i förening med respittidens bortfallande för de efter den 6 maj 1910 befordrade hade kommit att så till vida verka ogynnsamt, att den sålunda befordrade, som, där icke befordran mellankommit, kunnat kvarstå efter 1918 års ingång, men till följd av befordringen nödgats avgå tidigare, blivit alldeles utan pensionsförbättring och därför i vissa fall, ehuru den egentliga pensionen blivit högre, likväl fått mindre sammanlagd pensionsförmån än om han kvarstått obefordrad och blivit delaktig av pensionsförbättringen; och den, som på grund av vunnen befordran nödgats avgå under år 1918 men utan befordran kunnat kvarstå över årsskiftet 1918—1919, hade gått miste om den högre pensionsförbätt-

ringen och hade därför till följd av befordringen fått mindre sammanlagd pensionsförmån än eljest skulle hava tillkommit honom.

Dessa förhållanden, vilka föranlett klagomål från deras sida, som därigenom fått mindre förmån än som skulle hava tillkommit dem, om befordran icke mellankommit, hade även varit föremål för omnämnande under en debatt i andra kammaren vid 1921 års riksdag i samband med behandling av ett förslag rörande reglering av pensioner till vissa f. d. beställningshavare vid armén och marinen (jfr bankoutskottets utlåtande nr 11 A, punkt 12, samt andra kammarens protokoll för den 9 mars 1921, nr 20, sid. 26).

Vid övervägandet av frågan, huruvida och i vad mån rättelse av nu berörda oegentligheter skulle kunna åvägabringas, hade kommittén, särskilt med hänsyn därtill att, såsom under överläggningen i ämnet inom andra kammaren framhållits, ifrågavarande pensionärers ogynnsamma läge i pensionshänseende uppkommit till följd därav, att de på grund av nit och duglighet i tjänsten befordrats och därigenom drabbats av respittidens indragning med därav föranledd tidigare avgång för sin del icke kunnat finna annat än att starka billighetsskäl föreläge för beredande av någon pensionsförbättring i dessa fall.

Vad beträffade pensionsförbättringens belopp, syntes det kommittén icke kunna ifrågakomma att bereda sådan förbättring, att därigenom sammanlagda pensionsförmånen skulle komma att motsvara vad vederbörande i sådant avseende skulle hava erhållit, om han till respittidens utgång kvarstått i den beställning, i vilken han pensionerats. Däremot skulle det givetvis kunna ifrågasättas att bestämma pensionsförbättringen till sådant belopp, att sammanlagda pensionsförmånen komme att utgöra vad som skulle hava tillkommit vederbörande, därest han till respittidens utgång kvarstått i den beställning, han innehade närmast före sista befordringen. Kostnaden härför skulle emellertid för år räknat uppgå till över 60,000 kronor, vartill under nuvarande förhållanden skulle komma därå belöpande dyrtidstillägg. Med hänsyn till dessa avsevärda kostnader och då till förmån för beredande över huvud taget av någon förbättring åt ifrågavarande pensionärer endast billighetsskäl kunde åberopas, ville det synas kommittén, som om nu ifrågavarande pensionsförbättring skäligen kunde i viss mån reduceras och bestämmas till *hälften* av det belopp, som i förenämnda förteckningar för en var pensionär upptagits såsom minskad pensionsförmån.

Av samma skäl funne sig kommittén bära förorda, att åt ifrågavarande pensionsförbättring icke i vidare mån gäves retroaktiv giltighet än att vederbörande finge, oavsett tidpunkten för hans avgång ur tjänst,

om han åtnjutit respittid, bekomma föreslagen förbättring från och med ingången av år 1922.

Såsom förut antytts, förutsatte kommittén, att även å nu ifrågavarande pensionsförbättring skulle under nuvarande förhållanden få åtnjutas dyrtidstillägg enligt vanliga grunder.

Två av kommitténs ledamöter (herrar Thörnell och friherre von Otter) hava i ärendet anmält avvikande mening och föreslagit, att pensionsförbättringen skulle utgå med *hela* skillnaden mellan den nuvarande pensionsförmånen och vad i sådant avseende skulle hava tillkommit vederbörande beställningshavare, därest han kvarstått till utgången av den för honom förut gällande respittiden och pensionerats i sin förra beställning.

Över kommitténs framställning hava yttranden avgivits av direktionerna över *arméns och flottans pensionskassor, arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen* samt *statskontoret*. Samtliga dessa myndigheter hava förordat den av ovannämnda ledamöter inom kommittén avgivna reservationen. Vid ärendets behandling inom statskontoret har emellertid generaldirektören och chefen för nämnda ämbetsverk, vilken jämväl är ordförande i pensionskommittén, anmält skiljaktig mening och förordat kommitténs förslag.

Departementschefen har för egen del beträffande storleken av den ifrågasatta pensionsförbättringen anfört, bland annat, att, ehuru det givetvis rent principiellt sett funnes mycket, som talade för ett accepterande av reservanternas förslag, han likväl, av statsfinansiella hänsyn och då, såsom ock av kommittén framhållits, allenast billighetsskäl kunde åberopas för beviljande över huvud taget av någon förbättring åt ifrågavarande pensionärer, funnit sig böra stanna vid att förorda kommittémajoritetens förslag.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Även utskottet finner det vara med billighet överensstämmande, att pensionsförbättring beredes sådana förutvarande beställningshavare vid armén och marinen, vilka på grund av befordran efter den 6 maj 1910 gått miste om rätten till s. k. respittid och därigenom erhållit lägre sammanlagda pensionsbelopp än om de kvarstått i sina förutvarande beställningar och på grund därav med utnyttjande av rätten till respittid kunnat komma i en förmånligare ställning uti pensionsavseende.

4 ¶ Beträffande pensionsförbättringens storlek har utskottet på de av departementschefen anförda skäl funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet.

Utskottet, som i övrigt icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer sålunda,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 maj 1922.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
av första kammaren: herrar *Lindley, Öhngren, Waller, Strömberg, Vindahl, Malmberg, Andersson* i Hägelåkra och *Bodin* samt
av andra kammaren: herrar *Kristensson, Gustafsson* i Örebro, *Borggren, Janson* i Kungsör, *Bäcklund, Lovén* och *Strindlund*.
